

Rapport 2024:03

Samverkan för en konkurrenskraftig klimatomställning

En rapport om det frivilliga initiativet SBTi och hur företagen banar väg för att nå Parisavtalet

Dnr: 2023/32

Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser

Studentplan 3, 831 40 Östersund

Telefon: 010 447 44 00

E-post: info@tillvaxtanalys.se

www.tillvaxtanalys.se

För ytterligare information kontakta: Eva Alfredsson

Telefon: 010-447 44 31

E-post: eva.alfredsson@tillvaxtanalys.se

Förord

Tillväxtanalys uppdrag är att utvärdera och analysera effekterna av statens insatser för en hållbar nationell och regional tillväxt. Vi ska också ge underlag och rekommendationer för utveckling, omprövning och effektivisering av politiken.

Syftet med ramprojektet "Företagens strategiska hållbarhetsarbete" har varit att söka svar på om det frivilliga initiativet SBTI bidrar till näringslivets klimatomställning och vilken roll staten kan spela för att ett frivilligt initiativ såsom SBTI ska bidra till en verksam och konkurrenskraftig klimatomställning. Rapporten är skriven av Eva Alfredsson.

Eva Alfredsson har varit projektledare. I delstudie 1 (Tillväxtanalys, 2023 a) deltog Tobias Häggmark och Anton Knutsson, Tillväxtanalys. Delstudie 2 genomfördes under ledning av Hans Lööf, KTH (Lööf et al., 2023). Henrik Hermanson, Tillväxtanalys har deltagit i delstudie 3 (Tillväxtanalys 2023) inklusive rundabordssamtalen samt gett inspel till ramrapporten. Erik Hegelund, Tillväxtanalys, har bidragit med synpunkter speciellt på teoriavsnittet.

Projektets referensgrupp har bestått av Susanne Adlercreutz, regeringskansliet, Erik Dotzauer, Stockholm Exergi, Magnus Emfel, WWF, Patrik Isaksson, IVL Svenska Miljöinstitutet, Hans Lööf, Kungliga Tekniska Högskolan, Carly Smith, Ecogain, Helena Söderqvist, 2050, Jonas Vannefors, Danske Bank samt David Birksjö och Nancy Steinbach, Tillväxtanalys.

Ett varmt tack till er som har bidragit med värdefulla inspel.

Östersund maj 2024

Sverker Härd
Generaldirektör, Tillväxtanalys

Innehållsförteckning

Förord	2
Sammanfattning	4
Summary	6
1. Introduktion	8
1.1 SBTI hjälper företagen sätta vetenskapligt baserade klimatmål.....	8
1.2 Både fördelar och nackdelar med frivilliga klimatåtgärder	8
1.3 Underlag till studien.....	9
1.4 Syfte	9
1.5 Metod.....	10
2. SBTI – grundläggande fakta.....	11
2.1 Målen omfattar utsläpp i företagens hela värdekedja	11
2.2 Världens första standard för mål om nettonollutsläpp	11
3. SBTI:s förutsättningar att bidra till klimatomställningen	13
3.1 Muskler – SBTI-företagens antal och andel av de totala utsläppen	13
3.2 Ambitioner – SBTI-företagens klimatmål	15
3.3 Genomförande - att SBTI företagen genomföra sina föresatser.....	17
3.4 Konkurrenskraft	19
4. Företag och stat i samverkan – ett teoretiskt perspektiv	20
4.1 Ansvarsfördelningen för klimatomställningen i en marknadsekonomi	20
4.2 Klimatpolitiska styrmedel	22
4.3 Företags samhällsansvar och frivilliga initiativ	23
4.4 Teori kontra praktik: styrmedlen har inte varit tillräckligt verksamma	25
5. Sammanfattande slutsatser	27
6. Reflektioner och policyimplikationer	31
Referenser	32

Sammanfattning

Klimatkrisen är ett av de största hoten mot samhället och ekonomin.

Klimatomställningen måste dessutom genomföras under tidspress, vilket är en utmaning för såväl politiken som de företag som ska ställa om sitt sätt att arbeta. Utmaningen för politiken ligger i att införa tillräckligt kraftfulla åtgärder och samtidigt få dessa accepterade. Företagen å sin sida har i allt högre omfattning kommit att se klimatomställningen som en strategiskt central fråga. De har dock både att hantera kortsiktiga vinstkrav och osäkerheter kopplade till hur klimatpolitiken kommer att utvecklas över tid.

Science Based Targets Initiative (SBTI) är ett frivilligt initiativ som startade strax efter att Parisavtalet slöts 2015. Initiativet har utformats för att hjälpa företag att sätta mål som är baserade på vad vetenskapen anger vara i linje med Parisavtalets mål om att hålla den globala medeltemperaturen under 1,5 grader med 50 procents sannolikhet. I denna studie har vi analyserat SBTI-initiativet. Vi har analyserat om och hur initiativet kan bidra till en konkurrenskraftig klimatomställning i linje med Parisavtalet och de svenska klimatmålen. Vi har också analyserat om företag och stat behöver samverka för att initiativet ska vara måleffektivt, dvs. att företagen som gått med i initiativet ska kunna nå sina klimatmål.

Muskler, ambitioner och en akilleshä

För att initiativet ska kunna bidra till näringslivets klimatomställning måste det attrahera tillräckligt många och stora företag och dessa företags andel av klimatpåverkan. Huruvida potentialen uppfylls beror på hur stor andel av företagen som når sina klimatmål.

Den svenska SBTI-populationen har växt snabbt under de senaste åren och stod 2022 för cirka 14 procent av näringslivets förädlingsvärde. Sedan dess har antalet fördubblats. Globalt är utvecklingen densamma. Allt fler företag ansluter sig, och de står för över en tredjedel (34 procent) av världsekonomin mätt som börsvärde. De växthusgasutsläpp som de svenska SBTI-företagen ansvarar för överstiger vida Sveriges summerade territoriella utsläpp. Våra uppskattningar indikerar att den delpopulation¹ vi har data för ansvarar för utsläpp som är 4 gånger som stora som Sveriges territoriella utsläpp. Vi beräknar att utsläppen har ett värde på 390 miljarder kronor, mätt som den globala skadan per ton CO₂ som släpps ut² respektive nyttan av att undvika CO₂-utsläpp. Att företagen har ansvar för så stora mängder CO₂-utsläpp beror på att SBTI ställer krav på att de tar ansvaret för hela värdekedjan. De största utsläppen för de flesta företag finns i den tidiga delen av värdekedjan och utsläpp i samband med utvinningen av naturresurser samt transporter.

Initiativet har stora muskler och ambitioner som är linjerade med Parisavtalet. Akilleshälen är målgången – att företagen kan hoppa av initiativet.

---

¹ 40 procent av SBTI-populationen 2022.

² Social Cost of Carbon, SCC

Hållbarhetsarbetet är beroende av fortsatt omställningstryck

SBTI skiljer sig från många andra frivilliga initiativ. SBTI ersätter inte statlig reglering med självreglering utan syftar till att hjälpa företag att nå de klimatmål politiken beslutat om. Vi har genomfört en enkätundersökning och haft rundabordsamtal med SBTI-företag för att få kunskap om hur de ser på möjligheter och utmaningar med SBTI.

Resultatet av dessa visar att företagens strategiska hållbarhetsarbete är beroende av att politiken håller fast vid klimatmålen och upprätthåller ett omställningstryck i samhället. Respondenterna vill se styrmedel som premierar de företag som investerar och ställer om sin verksamhet i linje med de klimatmål politiken satt upp. Utan långsiktiga trovärdiga spelregler som styr mot målen blir det riskabelt för företagen att vidta kraftfulla åtgärder. Företagen är beroende av lagar och regler som styr relativpriser och efterfrågan på klimatsmarta produkter. De är också beroende av att den gröna infrastrukturen med fossilfri energi och hållbara transporter byggs ut i tillräckligt snabb takt.

Frivilliga åtaganden som SBTI har flera fördelar. Utifrån företagets perspektiv är frivilligheten värdefull. Det ger dem möjlighet att genomföra omställningen på ett sätt som de bedömer vara bäst utifrån just deras förutsättningar. Om SBTI inte bidrar till att stärka deras konkurrenskraft kan de lämna initiativet. Utifrån politikens perspektiv bidrar initiativet till att genomföra en omställning de inte själva skulle kunna åstadkomma. För det första har politiken bara full rådighet inom landets gränser. För det andra möter kraftfulla styrmedel på motstånd som hittills hindrat en implementering i linje med klimatmålen. Den samhälleliga nyttan av utsläppsminskningar är stor vilket skattningarna baserat på t.ex. måttet social cost of carbon visar.

Policyimplikationer

Sammantaget visar analysen att privata initiativ, rätt utformade, kan bidra till att nå politiskt uppsatta mål. Många företag har på kort tid anslutit sig till SBTI vilket visar på initiativets potential att bidra till klimatomställningen. Ett viktigt bidrag med rapporten är att öka förståelsen för näringslivets klimatarbete. Rapporten visar att företagens strategiska arbete är beroende av att politiken håller fast vid uppsatta klimatmål och att det för företagen kan vara riskabelt att vida kraftiga åtgärder utan långsiktiga och trovärdiga spelregler. Det är viktigt att fortsätta följa arbetet med SBTI för att ytterligare öka förståelsen för politikens roll i förhållande till privata initiativ och initiativets faktiska utfall på klimatomställningen.

Summary

The climate crisis is one of the biggest threats to society and the economy. The climate transition must also be carried out under time pressure, which is a challenge for both politics and the companies that have to change their way of working. The challenge for politics lies in introducing sufficiently powerful measures and at the same time getting these accepted by society. Companies, for their part, have increasingly come to see climate transition as a strategic issue. However, they also have to deal with short-term profit requirements and uncertainties linked to how climate policy will develop over time.

In 2015, shortly after the Paris Agreement was signed, started the Science Based Targets Initiative (SBTI), that is a voluntary initiative. The initiative is designed to help companies set climate goals that are based on what science says are in line with the Paris Agreement's goal of keeping global average temperatures below 1.5 degrees with a 50 percent probability. In this study, we have analyzed the SBTi initiative. We have analyzed whether and how the initiative can contribute to a competitive climate transition in line with the Paris Agreement and the Swedish climate goals. We have also analyzed whether companies and the government need to cooperate in order for the initiative to be effective, i.e. that the companies that have joined the initiative should be able to achieve their climate goals.

Muscles, ambitions and an Achilles heel

In order for the initiative to be able to contribute to a climate transition of the business sector, it must attract a sufficient number of companies and with a significant share of climate impact. Whether the potential is fulfilled depends on the percentage of companies that reach their climate targets.

The Swedish SBTi population has grown rapidly in recent years and in 2022 accounted for approximately 14 percent of the business sector's value added. Since then, the number of companies has doubled. Globally, the trend is the same. More and more companies are joining, and they account for over a third (34 percent) of the world economy measured by market capitalization. The greenhouse gas emissions for which the Swedish SBTi companies are responsible far, according to the SBTi, exceed Sweden's total territorial emissions. Our estimates indicate that the subpopulation³ we have data for is responsible for emissions that are 4 times as large as Sweden's territorial emissions. We calculate⁴ that the emissions have a value of SEK 390 billion, measured as the global damage per ton of CO₂ emitted and the benefit of avoiding CO₂ emissions, respectively. The fact that the companies are responsible for such large amounts of CO₂ emissions is due to SBTi demanding responsibility for the entire value chain. The largest emissions for most companies are found in the early part of the value chain including emissions in connection with the extraction of natural resources and transport.

---

³ 40 percent of the SBTi population, 20022.

⁴ Social Cost of Carbon, SCC

The initiative has great potential and ambitions that are aligned with the Paris Agreement. The Achilles' heel is the initiative being voluntary which means that the companies can choose to stop following it at any time.

The sustainability work is dependent on continued pressure for transition

SBTI is different from many other voluntary initiatives. SBTI does not replace government regulation with self-regulation, but aims to help companies reach the climate goals decided on by politics. We have conducted a survey and roundtables investigating the aspects an SBTI company encounters with relevance to their own work and with policy.

The results show that the companies' strategic sustainability work is dependent on the government upholding the climate goals and maintaining a pressure for change in society. The respondents want to see policy instruments that reward companies that invest and adjust their operations in line with the climate goals set by the government. Without long-term credible rules that steer towards the goals, it becomes risky for companies to take forceful measures. The companies lack need regulations that govern relative prices and demand for climate-smart products. They also depend on green infrastructure with fossil-free energy and sustainable transport being developed at a sufficiently fast pace.

Voluntary undertakings such as SBTI have several advantages. From the companies' perspective, the voluntary initiative is valuable. It gives them the opportunity to carry out the transition in a way that they judge to be best based on their specific circumstances. If SBTI does not contribute to strengthening their competitiveness, they may leave the initiative. From the perspective of politics, the initiative contributes to implementing a change that they would not be able to achieve on their own. First, politics only has full discretion within the country's borders. Second, powerful policy instruments face resistance from parts of the public and business community that has so far prevented an implementation in line with the climate goals. The societal benefit of emission reductions is however on a macro level high, which the estimates based on e.g. the measure social cost of carbon shows.

Policy Implications

Overall, the analysis shows that private initiatives, properly designed, can contribute to reaching politically set goals. Many companies have joined SBTI in a short time, which shows that the initiative has great potential to contribute to climate mitigation. An important contribution of the report is to increase the understanding of climate strategies within businesses. The report shows that the companies' strategies are dependent on the government support in terms of them holding onto the agreed climate targets and that it can be risky for the companies to take drastic measures without long-term and credible rules. It is important to continue to follow SBTI in order to further increase the understanding of the role of politics in relation to private initiatives and the initiative's actual outcome on climate change.

1. Introduktion

Klimatkrisen är ett tydligt exempel på ett så kallat marknadsmisslyckande. Det är en situation där marknadsaktörer agerar på ett sätt som leder till ineffektiv fördelning av resurser.

Politiken har verktyg att reglera marknaden och hantera problemet inom nationens gräns och kan också verka för åtgärder internationellt. Men det finns många orsaker till att politiken inte vidtar åtgärder för att fullt ut åtgärda alla marknadsmisslyckanden. En av dessa är risken för negativa effekter på företagens konkurrenskraft.

Ett företags ledning (hädanefter *företagen*) har å sin sida kunskap om den egna verksamheten. Det gör att de kan identifiera effektiva lösningar för att minska utsläpp. Samtidigt har de sina ägare att ta hänsyn till vilket, gör att de måste värna verksamhetens lönsamhet och konkurrenskraft på både kort och lång sikt. Hållbarhetsfrågor har fått en allt mer central roll och kommit att ses som strategiskt viktiga. Drivkraften är en mängd faktorer, som att regelverken flyttat fram sina positioner med t.ex. krav på hållbarhetsredovisningar för större företag men också en förväntan från företagen om att kraven kommer att öka över tid. Även ökad efterfrågan från kunder och investerare (Tillväxtanalys 2023 a, Tillväxtanalys 2023 b).

1.1 SBTI hjälper företagen sätta vetenskapligt baserade klimatmål

Det finns en mängd initiativ som syftar till att på olika sätt stötta företagens hållbarhetsarbete. Sedan 2015 har det frivilliga initiativet Science based targets initiative, (SBTI) kommit att ses som det främsta inom klimatområdet⁵. Initiativet syftar till att hjälpa företag att sätta vetenskapligt baserade klimatmål som ligger i linje med Parisavtalet. Klimatmålen omfattar företagets hela produktionsprocess, värdekedja, från utvinning av råvaror till färdig produkt samt användning.

SBTI har rönt stort intresse och hade i slutet av 2023 vuxit till över 4 000 företag med SBTI-validerade klimatmål globalt. Tillsammans står de för över en tredjedel (34 procent) av världsekonomin mätt som börsvärde (SBTI, 2023). Antalet företag med SBTI-validerade mål fördubblades på bara ett år 2022–2023.

1.2 Både fördelar och nackdelar med frivilliga klimatåtgärder

En klimatomställning som delvis sker på frivillig basis har vissa fördelar jämfört med statlig reglering och lagstiftning. Fördelarna består av att de kan komma på plats snabbare, är mer flexibla, kan spänna över en internationell kontext, har potential att ge bättre incitament till innovation och entreprenörskap och kan adressera mer komplexa problem (Tillväxtanalys 2023). Till nackdelarna hör brister avseende transparens, ansvarsutkrävande, upprätthållande och att de ställer stora krav på aktörer att samarbeta, är tidskrävande och initiativens bristande måluppfyllnad (Tillväxtanalys 2023).

---

⁵ <https://www.environmentenergyleader.com/2021/05/science-based-targets-achieve-gold-standard-status/>

Sedan 2023 har Tillväxtanalys studerat det frivilliga initiativet SBTI med syfte att analysera dess potential för att bidra till näringslivets klimatomställning.

1.3 Underlag till studien

Analysen i denna rapport bygger på tidigare publicerade delstudier inom ramprojektet. I denna avslutande rapport analyserar vi studiens övergripande frågeställningar baserat på de tre publicerade delstudierna:

1. SBTI och det svenska näringslivets klimatomställning – en beskrivning av SBTI-ramverket, de svenska företag som anslutit sig samt dessa företags klimatmål, PM 2023:03
2. SBTI emission targets and risk adjusted portfolio return – en analys av hur marknaden värderar ett deltagande i SBTI, WP 2023:03
3. En konkurrenskraftig klimatomställning – SBTI-företagens perspektiv – en redogörelse för svenska SBTI-företags engagemang i klimatinitiativet SBTI, rapport 2023:20.

Delstudierna bygger på en mix av kvalitativa och kvantitativa metoder. Unikt med ramprojektet är att vi även haft rundabordssamtal med företagen som gått med i SBTI. Resultatet från rundabordssamtalen ingår i delstudie tre.

1.4 Syfte

Syftet med denna rapport är att söka svara på de övergripande frågeställningarna, baserat på tidigare delstudier inom projektet:

- Bidrar det frivilliga initiativet SBTI till en klimatomställning i linje med klimatmålen?
- Vilken roll kan staten spela för att ett frivilligt initiativ såsom SBTI ska bidra till en verksam och konkurrenskraftig klimatomställning?

Den första frågan analyseras som en funktion av initiativets muskler, ambitioner och huruvida dess potential realiseras. Den andra frågan analyseras baserat teori och empiri från enkätsvar och rundabordssamtal samt genom att identifiera företagens och statens rådighet över centrala faktorer som påverkar möjligheterna och hastigheten i klimatomställningen.

Det som avgör initiativets potential att bidra till att öka takten på klimatomställningen är hur många företag som går med i initiativet, dessa företags summerade andel av växthusgasutsläppen, att de klimatmål som dessa företag antar är mer ambitiösa än vad de annars hade varit och sist men inte minst att företagen verkligen lyckas nå målen.

Därutöver finns det en mängd omvärldsfaktorer som påverkar om företagen väljer att frivilligt åta sig ambitiösa klimatmål och huruvida de når sina mål. Det finns åtminstone tre olika perspektiv. Dessa illustreras av vitt skilda reaktioner från forskare och debattörer i samband med att SBTI lanserades 2015.

- Initiativet ansågs vara en "kostsam distraktion" som ersätter kraftfulla globala utsläppsminskningar genom att maskera "ineffektiva åtgärder som meningsfulla lösningar" (Trexler och Schendler 2015).

- En annan uppfattning var att SBTI skulle kunna "utgöra en katalysator för positiva återkopplingseffekter" (Markland et al. 2015).
- I samhällsdebatten finns de som menar att företagen i hög grad klarar av sina egna omställningar och att politiken ska störa denna process så lite som möjligt. Andra menar att det som krävs är en tydlig klimatpolitik så att företag kan ägna sig åt sin kärnverksamhet som är att tillgodose sina aktieägare (Maria Larsson, expert på bolagsstyrning på Svenskt Näringsliv).⁶

1.5 Metod

Denna rapport bygger på de tidigare publicerade delstudierna. Dessa bygger i sin tur på egen bearbetad statistik, kvantitativa analyser, ekonometri samt på kvalitativa enkäter och rundabordsamtal. Avsnitt 2.7 bygger på en litteraturoversikt som genomfördes inom ramprojektet "Hur regleringar påverkar svensk innovationskraft" (rapport 2022:04).

I den här rapporten analyserar vi underlagen utifrån ekonomisk teori för att besvara studiens frågeställningar.

---

⁶ <https://www.aktuellhallbarhet.se/strategi/hallbarhetsarbete/kritik-mot-skarpningar-av-due-diligence-lagen-foretag-ska-bara-verka-for-aktieagarna/>

2. SBTI – grundläggande fakta

I detta avsnitt presenterar vi grundläggande fakta om initiativet SBTI. För mer utförlig information, se Tillväxtanalys PM 2023:03.

Science Based Targets initiative (SBTI) är ett samarbete mellan organisationen CDP, FN:s Global Compact, World Resources Institute (WRI) och Världsnaturfonden (WWF). Syftet är att hjälpa företag att sätta upp vetenskapsbaserade mål för att minska utsläppen av växthusgaser.

Sedan initiativet startade 2014 har det successivt vuxit i omfattning internationellt och i Sverige, se 4.1. Metodiken har också utvecklats över tiden liksom de klimatmål företagen som ansluter sig ska sikta mot.

2.1 Målen omfattar utsläpp i företagets hela värdekedja

SBTI-målen omfattar utsläpp av CO₂ och andra växthusgaser (GHG) inom företagets hela värdekedja. Dessa brukar delas upp i scope 1, 2 och 3.

- Scope 1 avser utsläpp som sker direkt i den egna verksamheten, exempelvis från produktion i egna fabriker inklusive så kallade processutsläpp.
- Scope 2 avser indirekta utsläpp från produktion av köpt energi – el, ånga, värme och kyla som förbrukas av företaget.
- Scope 3 avser indirekta växthusgasutsläppen som i företagets värdekedja. Dessa utsläpp delas ofta upp i s.k. utsläpp uppströms (råvaror, insatsvaror) och nedströms (användning av produkten etc.) beroende på om de sker före den egna verksamheten eller efter den egna verksamheten i kedjan. I scope 3-utsläppen ingår även transporter.

Företag som går med i SBTI gör det i två steg. Det första steget är att skicka in en *avsiktsförklaring*. Därefter har företaget 24 månader på sig att utveckla utsläppsmål som SBTI godkänner. När målen är godkända har företaget fått bestämda *målnivåer* för sina utsläppsminskningar, som SBTI publicerar det på sin webbplats. Kostnaden för att gå med i initiativet var ca 100 000 SEK i december 2023. För de flesta företag är den största kostnaden dock de persontimmar som krävs för att delta.

2.2 Världens första standard för mål om nettonollutsläpp

Idag ska företag som ansluter sig till SBTI minska sina utsläpp i linje med vad som krävs för att begränsa den globala uppvärmning till som mest 1,5°C. Företag som anslöt sig före mitten av 2022 kunde välja att ha ett mål i linje med "väl under 2 grader". Företag som anslöt före 2018 kunde välja mål i linje med 2 grader. Dessa företag behöver nu höja sin ambition till förenlighet med 1,5 grader. Företagen sätter först ett kortsiktigt mål som ligger fem till tio år från ansökan till SBTI. De uppmanas även att inkludera långsiktiga mål för att skapa incitament till långsiktig planering.

SBTI har utvecklat världens första standard för hur företag kan sätta mål om nettonollutsläpp i linje med vad klimatvetenskapen säger behöver åstadkommas i form av utsläppsminskningar för att klara målen i Parisavtalet. Företagens långsiktiga mål för

nettonollutsläpp får inte vara senare än år 2050. För energisektorn ska målet om nettonollutsläpp nås senast 2040. Företag inom olje- och gasbranschen kan idag inte gå med i SBTI. Det beror på att det saknas metoder för att validera deras mål. Det pågår dock ett arbete som gör att dessa branscher också kommer att kunna gå med.⁷

Företag som har gått med i SBTI och fått sina mål validerade har krav på sig att varje år redovisa sina utsläpp och hur dessa ligger till relativt de mål de satt. Detta sker normalt, i samband med företagets årsredovisningar. De mål företagen har satt måste granskas och vid behov räknas om och revalideras minst var femte år.

---

⁷ <https://sciencebasedtargets.org/sectors/oil-and-gas>

3. SBTI:s förutsättningar att bidra till klimatomställningen

I detta kapitel analyserar vi SBTI:s betydelse för att ställa om det svenska näringslivet i linje med de svenska klimatmålen. Vi utgår från tidigare delstudier och analyserar initiativets potential som en funktion av:

1. antal deltagande företag och deras andel av de totala växthusgasutsläppen
2. att företagens klimatmål är tillräckligt ambitiösa
3. att företagen genomför sina utsläppsminskningar enligt målen.

I delstudie ett analyserade vi punkt 1 och 2, i delstudie två och tre punkt 3.

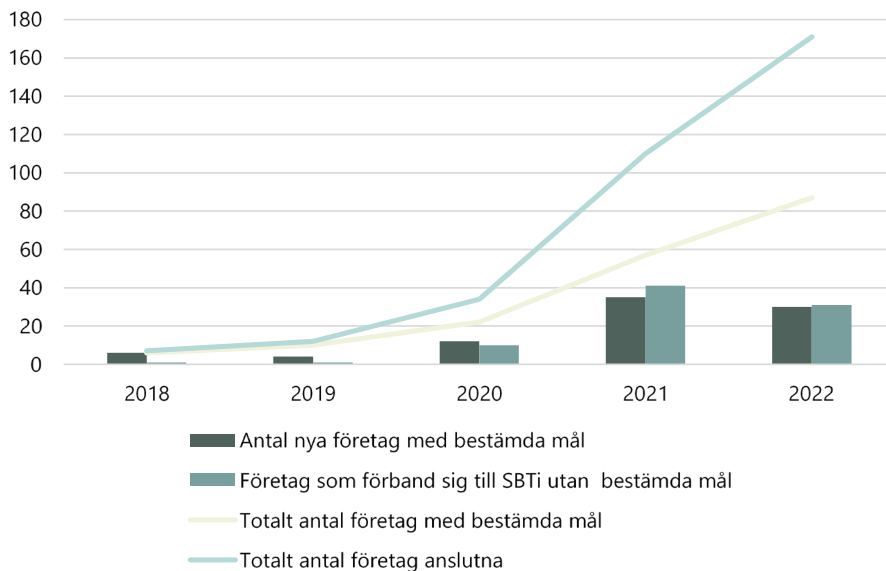
3.1 Muskler – SBTI-företagens antal och andel av de totala utsläppen

SBTI:s betydelse för klimatomställningen beror på hur många företag som ansluter sig i Sverige och internationellt samt dessa företags ekonomiska betydelse och andel av de totala utsläppen.

Antalet företag som anslutit sig till SBTI har ökat kraftigt sedan initiativet lanserades 2015, både internationellt och i Sverige (figur 1).

I Sverige har i skrivande stund (februari 2024) 329 svenska företag anslutit sig till SBTI och 220 har validerade mål. Detta är en ökning från augusti 2022 till februari 2024 med 158 företag, eller 92 procent.

Figur 1 Utveckling av antal svenska företag som är med i SBTI. Dels de som satt bestämda mål, dels de som ännu inte fått sina mål validerade.

Källa: Tillväxtanalys bearbetning baserat på SBTI:s register över företag som anslutit sig till SBTI.

I ekonomiska mått mätt utgjorde de svenska SBTI-företagen 2019 och 2020 ca 14 procent av det svenska näringslivets samlade förädlingsvärde (tabell 1). Sedan dess har antalet företag alltså ökat med drygt 90 procent.

Internationellt har 7 557 företag anslutit sig (februari 2024) vilket är en ökning med drygt 65 procent sedan aug 2022, då antalet var 4 567 företag. Lite äldre siffror anger att SBTI-företag globalt står för över en tredjedel (34 procent) av världsekonomin mätt som borsvärde (SBTI, 2023).

Varierande mätmetoder gör det svårt att beräkna andel utsläpp

När det gäller företagens andel av växthusgasutsläppen är siffrorna mer osäkra. Men det faktum att ett deltagande i SBTI innebär klimatmål som omfattar företagens hela värdekedja gör att de utsläpp som omfattas är betydande. I genomsnitt står scope 3-utsläpp för 75 procent av företagens utsläpp. Sveriges totala territoriella utsläpp av växthusgaser var 2021 knappt 48 Mton CO₂e. Av dessa är cirka 30 procent industrins utsläpp. Industrins utsläpp var 2021 15,7 Mton. Det var utmanande att försöka beräkna koldioxidutsläppen för den svenska SBTI-populationen (Tillväxtanalys 2023 a). Ett skäl är variationen i de metoder företagen använde; en del räknar CO₂-utsläpp, andra CO₂-ekvivalenter. Vissa redovisar per scope andra inte. Vissa redovisar utsläpp på koncernnivå men utan uppdelning på scope. Sammantaget gör det att vi inte med säkerhet kan redovisa populationens samlade CPO₂-utsläpp fördelat på scope.

De summerade utsläppen för de företag (41 procent av SBTI-företagen) för vilka vi hade relativt goda data var 2021 **198** Mton CO₂e. Denna begränsade population företag (40 procent av den svenska SBTI-populationen) har alltså summerade utsläpp som är drygt 4 gånger de svenska territoriella utsläppen. Om vi antar att övriga 60 procent av SBTI-företagen har lika stora utsläpp är SBTI populationens utsläpp 490 Mton, dvs. 10 gånger så stora som Sveriges territoriella utsläpp. Sedan 2021 har antalet SBTI-företag dubblerats i Sverige.

Vad är värdet på utsläppen beräknat i pengar?

Om vi försöker kvantifiera vilket värde dessa utsläpp har i monetära termer kan vi dels använda måttet *social cost of carbon* (Rennert et al. 2022). Vi kan också använda priset på CO₂-skatten eller priset på utsläppsrätter inom EU.

Tabell 1 Värdet på de utsläpp som 40 procent av de svenska SBTI-populationen ansvarar för inom SBTI, beräknat på värdet enligt SCC, CO2-skatten i Sverige och EU-utsläppsrätter.

CO2-utsläpp, Mton, 2021 för delpopulationen SBTI-företag med verifierade data	Social cost of carbon, SEK/ton ⁸	CO2-skatt, SEK/ton ⁹	Utsläppsrätter, SEK/ton ¹⁰
198	1 955	1 330	902
Summa, miljarder SEK	387	263	179

Värdet på utsläppen, för den population SBTI-företag för vilka vi har utsläppsdata, summerar till mellan 179 och 387 miljarder. Om vi antar att övriga företag inom den svenska SBTI-populationen har lika stora utsläpp ökar värdet till mellan 652 och 958 miljarder SEK.

Orsaken till att denna delmängd av de svenska företagen har så stora utsläpp är att de ansvarar för utsläpp i hela värdekedjan.

Att företagen tar ansvar för hela sin värdekedja innebär att de skapar incitament för andra företag, eftersom även dessa måste ställa om för att SBTI-företagen ska nå sina målsättningar.

Utsläppens storlek och samhällliga värde utgör en potential som endast realiserar om målsättningen är hög nog och företagen följer sina uppsatta strategier för att minska sina utsläpp.

3.2 Ambitioner – SBTI-företagens klimatmål

Ett första svar på frågan om huruvida SBTI-företagens ambitioner är tillräckligt höga finns i SBTI:s regelverk. Regelverket ställer krav på att senast 2050 nå nettonollutsläpp. I steg ett ska dock ett kortsiktigt mål sättas. Detta är viktigt då det som är avgörande ur ett klimatperspektiv inte är nettonollutsläpp ett visst år utan att utsläppen håller sig inom den mängd växthusgaser som kan släppas ut innan 1,5-gradersmålet passerar. SBTI använder sig av IPCC:s beräkningar och ett antagande om att klara 1,5 grader med 50 procents sannolikhet. Av denna anledning kräver SBTI också att företagen sätter kortsiktiga mål som ligger fem till tio år från när företaget ansöker om att gå med i SBTI. Dessa mål är i linje med vad som krävs för att företagen ska ta sitt ansvar för att Parisavtalets mål ska vara uppfyllt.

SBTI:s ramverk en guldstandard

Oberoende bedömare anser generellt att SBTI-ramverket är en så kallad guldstandard för klimatstandarder. Här följer några exempel på hur olika aktörer har hänvisat till ramverket (Bjørn et al., 2022):

⁸ <https://www.nature.com/articles/s41586-022-05224-9>, 185\$/ton

⁹ <https://www.government.se/government-policy/swedens-carbon-tax/swedens-carbon-tax/>

¹⁰ <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/utslappshandel/statistik-och-uppfoljning/>, 79euro/ton

- Den brittiska regeringen använde t.ex. SBTI som en proxy för företag med starka klimatmeriter i ett event under COP26.
- Domstolen i Haag hänvisade till SBTI i sin dom som beordrade Shell att sätta upp mer ambitiösa klimatmål.
- SBTI-konceptet inspirerade Europeiska kommissionens klimatriktmärken för Paris-anpassade investeringar.
- Biden-administrationen föreslog att stora federala leverantörer måste sätta klimatmål enligt SBTI.

Forskningslitteraturoversikten av Bjørn et al. (2022) kommer fram till att SBTI-deltagande innebär ökade klimatåtgärder. De konstaterar samtidigt att det finns oklarheter i transparens och metodik som gör att det krävs vidare forskning och utvärderingar för att bättre förstå hur SBTI kan bidra till klimatomställningen samt hur företag planerar att uppnå målen.

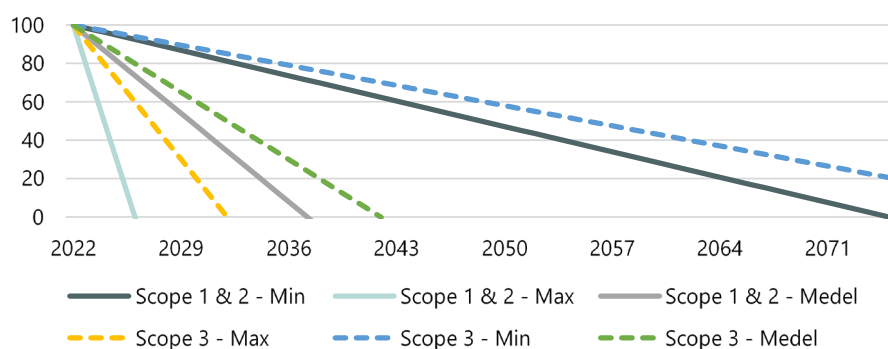
När när de svenska företagen sina uppsatta mål?

Vår egen analys av den svenska SBTI-populationen ger indikativa svar. De flesta av företagen varit med i initiativet för kort tid för att vi ska kunna utvärdera deras reala utsläppsminskningar. Det vi kunnat göra är att analysera de mål de satt och om dessa är i linje med SBTI:s övergripande mål om nettonollutsläpp senast 2050.

Utifrån de mål som de svenska SBTI-företagen satt upp, deras valda referensår och målår för när de ska ha minskat sina utsläpp med 50 procent räknade vi ut deras planerade utsläppsminskningensintensitet (Tillväxtanalys, 2023). I genomsnitt låg de kortsiktiga målen drygt 8,5 år framåt i tiden och den genomsnittliga utsläppsminskningstakten på drygt 6,5 procent för scope 1 och 2 samt 5 procent för scope 3. Företagen skiljer sig dock åt och vissa har satt mer ambitiösa mål än andra.

Genom att extrapolera företagens utsläppsminskningensintensiteter kan vi se när de når sina mål (figur 2) utifrån de observerade min-, max- och medelvärdena för scope 1 och 2 (heldragen linje) samt scope 3 (streckad linje).

Figur 2 Scenarier för när ett hypotetiskt företag når nettonollutsläpp givet observerade målintensiteter.

Kriterierna blir troligen tuffare över tid

Givet nuvarande mål kommer de företag som inte når nettonoll 2050 att få höja sinaklimatmål medan andra med marginal kan bibehålla de mål de satt. SBTI:s kriterier kommer dock kontinuerligt att anpassas efter det rådande vetenskapliga läget.

Kriterierna lutar sig främst mot IPCC och IEA för att ta fram målbanor för att klara temperaturmålet. Det innebär att kriterierna sannolikt kommer att bli tuffare över tid.

De flesta beräknas nå målen för scope 1 och 2

Då de svenska klimatmålen bara omfattar territoriella utsläpp är det primärt bara scope 1- och 2-utsläppen som behöver ligga i linje med de svenska klimatmålen om nettonoll 2045. Detta eftersom scope 3 i huvudsak finns utanför landet gränser. Enligt våra beräkningar klarar alla utom de med de minst ambitiösa målen detta.

Det är dock scope 3-utsläppen som är de allra största för huvuddelen av företagen. För den svenska SBTI-population som analyserats står scope 3-utsläppen för över 85 procent av utsläppen 2019–2021. Scope 2 står för drygt 1 procent och scope 1 för mellan 11 och 14 procent av utsläppen.

Några av SBTI-företagen är stora multinationella företag med omfattande verksamhet utanför Sverige, exempelvis Vattenfall, Volvo och SSAB. Ett företags scope 3-utsläpp är ett annat företags scope 1- och/eller scope 2-utsläpp. Det innebär att om alla företag gick med i SBTI skulle klimatambitioner överlappa och trycket på åtgärder öka.

Sammantaget drar vi slutsatsen att SBTI-deltagande leder till en betydande ambitionshöjning relativt de svenska klimatmålen och att klimatambitioner verkar vara linjerade med Parisavtalets mål.

3.3 Genomförande - att SBTI företagen genomföra sina föresatser

Vi har i föregående avsnitt analyserat SBTI:s muskler och ambitioner och funnit att de båda indikerar att SBTI och de företag som gått med har potential att substantiellt bidra till att höja takten på klimatomställningen. Potentialen materialiserar sig dock bara om de företag som anslutit sig genomför sina utsläppsminskningar enligt plan.

Genom en enkätstudie¹¹ som riktade sig till alla svenska företag och ett rundabordssamtal¹² (Tillväxtanalys 2023b) har vi fått SBTI-företagens perspektiv på deras val att gå med i SBTI.

Det som motiverar företagen att gå med i SBTI och som har betydelse för om de genomför sina planer är flera strategiska nyttor. Företagen ser sitt SBTI-deltagande som en kvalitetsstämpel som bidrar till att kommunicera till investerare och kunder att de tar sitt hållbarhetsarbete på allvar. De förväntar sig hårdare hållbarhetskrav från reglerare, investerare och kunder i framtiden och då utgör klimat- och hållbarhetsarbetet, inklusive deltagande i SBTI ett sätt att framtidssäkra sin verksamhet. De anger att deras SBTI-engagemanget innebär att de gör ett arbete de ändå kommer att vara tvungna att göra, givet att staten och EU håller fast vid målen och implementerar allt hårdare krav. Genom

---

¹¹ Enkäten skickades ut till samtliga företag som gått med i SBTI i Sverige fram till och med maj 2023, vilket var 225 företag. Totalt fick vi in 73 svar. Detta ger en svarsfrekvens på drygt 32 procent.

¹² Till rundabordssamtalen bjöd vi in de SBTI-företag som fått enkäten, men även företag som ännu inte gått med i SBTI. Vi bjöd också in experter och företrädare för Regeringskansliet. Maxantal deltagare var från början 50, men eftersom intresset var stort landade antalet anmälda på 70. Några av dessa avanmälde sig innan mötet och det slutgiltiga antalet blev 63, varav 39 företagsrepresentanter, 13 från myndigheter, 3 från Regeringskansliet och 8 från projektets referensgrupp.

att vara tidigt ute förväntar de sig strategiska fördelar jämfört med att vänta på mer formaliserade krav. Företagen lyfter också fram att SBTI-engagemanget motiverar medarbetare, bidrar till att attrahera talanger och kompetens samt ger tillgång till ledande och hållbarhetsmedvetna kunder. Eftersom de ambitiösa klimatmålen förutsätter nya lösningar, bidrar de dessutom till att driva innovation. Företagen uppfattar att fördelarna är många och respondenterna ger uttryck av att vara övertygade om att deras vägval är det rätta. Samtidigt finns det många utmaningar och flaskhalsar.

De viktigaste åtgärderna företagen anger att dom kommer att vidta för att minska sina utsläpp är på kort sikt byte av energislag, klimatbesparande mobilitetslösningar samt utbildningsinsatser åtgärdslistan. På längre sikt planerar företagen att byta råvara, använda någon typ av CCS-teknik och minska sin resursanvändning (Tillväxtanalys 2023c). En förändrad affärsmodell utgör en del av strategin på både kort och lång sikt.

De viktigaste utmaningarna för att nå klimatmålen finns enligt enkätsvaren på områden de själva inte har rådighet inom. Ovan nämnda motiv bygger på att omställningstrycket i Sverige och i omvärlden ligger fast och ökar. Respondenterna anser generellt att politiken har stor inverkan på deras möjlighet att nå uppsatta mål. De vill ha långsiktiga stabila förutsättningar och efterlyser ambitiösa klimatmål. Respondenterna efterfrågar en politik som sammantaget skapar ett "betydande omställningstryck" i samhället. Detta inkluderar, enligt företagen, styrmedel som ger relativpriser som gör klimatskadliga produkter mindre attraktiva samt styr efterfrågan mot klimatsmarta produkter och tjänster vilket i sin tur skapar efterfråga på SBTI-företagens. Vidare är företagen beroende av statliga insatser för att bygga en grön infrastruktur omfattandes grön energi och hållbara transporter. De efterfrågar dessutom databaser med standardiserade emissionsfaktorer etc. så att jämförelserna mellan företag blir korrekta samt att de data man använder kan användas för att följa utvecklingen över tid.

Respondenterna efterfrågar också att Sverige tar en aktiv roll för att driva på klimatpolitiken inom EU och internationellt. Detta då de företagen agerar på en global marknad och påverkas av regelverk och åtgärder i andra länder.

Vid rundabordssamtalen frågade vi deltagarna vad som kan hota deras deltagande i SBTI. Två hot toppar listan. Det ena är sänkta politiska ambitioner och de brister i incitamentsstrukturen (dvs. politik i linje med målen) som följer av detta. Det andra hotet är kriser och osäkerheter i vår omvärld såsom krig, vilket kan påverka den globala handeln och tillgången till insatsvaror (råvaror) och marknader och som i förlängningen leder till andra prioriteringar vilket gör att klimatmålen inte prioriteras.

Enkät svar och synpunkter vid rundabordssamtalen var relativt enhetliga vilket vi tolkar vi som att de ger en trovärdig bild av dessa respondenters perspektiv och uppfattningar.

3.4 Konkurrenskraft

I föregående avsnitt analyserade vi vad som talar för och emot att företagen genomför sina planer att minska utsläppen i en omfattning och takt som krävs för att de ska göra sin del av vad som krävs för att nå Parisavtalets mål – och Sveriges klimatmål. Analysen baserades på företagens perspektiv och uppfattningar och mer detaljer om detta finns i delstudie 3 (Tillväxtanalys 2023 c).

Hur värderar marknaden företagens klimatmål?

En faktor av betydelse är hur marknaden värderar ett SBTI-engagemang. Om marknaden värderar detta stärker det företagets konkurrenskraft genom att attrahera investeringar. Det ökar därmed förutsättningarna för att företagen håller fast vid sitt SBTI-engagemang och utsläppsminskingsplaner.

Vi vet att företagen är exponerade för allt större påtryckningar från investerare och från allmänhetens intressegrupper att offentliggöra mer information om sina planer för att minska sina växthusgasutsläpp (Qian och Schaltegger, 2017). Dessutom visar investerare ett ökat intresse för ansvarsfulla investeringar (Plantinga och Scholtens, 2021). Aktieägarnyttan av investeringar som beaktar hållbarhetsfaktorer såsom ESG-värderingar är dock fortfarande en öppen fråga, där tidigare studier kommer till varierande slutsatser. SBTI är tydligare än t.ex. ESG-värderingar, som är ett index innehållande många olika viktade faktorer och där osäkerheterna många. SBTI har en transparent metod; målen är avgränsade till växthusgaser, konkreta och mätbara.

Investerare strävar efter att minska klimatrelaterade risker

Vi lät därför analysera hur investerare värderar att företag satt klimatmål och fått dessa validerade av SBTI. Vi jämförde SBTI-validerade företags prestation¹³ på börsen med en kontrollgrupp av företag som inte har validerade klimatmål. Analysen avser perioden 2017–2022 och omfattar 1 518 företag från 60 länder och 13 branscher. Analysen bygger på hypotesen att investerare strävar efter att minska klimatrelaterade risker och därför efterfrågar aktier med lägre risk när mer information redovisats.

Resultatet av analysen indikerar att hypotesen stämmer. Den visar ett samband mellan aktieportföljer med ett brett urval av SBTI-validerade aktier och en högre riskjusterad avkastning jämfört med de med portföljer som består av liknande företag men som inte har SBTI-validerade klimatmål. Skillnaden är ännu starkare när analysen begränsas till branscher med höga koldioxidutsläpp eller till företag med koldioxidutsläpp över branschgenomsnittet. SBTI-validering har också ett tydligt samband med högre riskjusterad avkastning för europeiska företag jämfört med kontrollportföljen.

Att marknaden värderar ett SBTI-engagemang är inte lika med att ett SBTI engagemang stärker företagets konkurrenskraft, men det tyder på det. Det ökar i sin tur sannolikheten att företagen bibehåller sitt SBTI-engagemang och genomför sina utsläppsminskingsplaner.

---

¹³ Prestationen på börsen mäts som riskjusterad avkastning i form av skillnaden mellan faktisk och förväntad avkastning.

4. Företag och stat i samverkan – ett teoretiskt perspektiv

I detta avsnitt ger vi ett teoretiskt perspektiv på hur ansvarsfördelningen mellan marknad och stat är tänkt att fungera. Fokus ligger på klimatomställningen och på hårda och mjuka (frivilliga) styrmedels roll. Texten är en utgångspunkt för att besvara ett delsyfte med denna rapport, dvs. att utforska om och hur stat och företag kan samverka för att uppnå klimatmålen på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt samt SBTI:s roll i detta.

4.1 Ansvarsfördelningen för klimatomställningen i en marknadsekonomi

Statens uppgift är att genom lagar och förordningar värna medborgarnas intressen. Sverige har en målstyrd miljöpolitik där staten beslutar om målen för miljön och de styrmedel som behövs för att nå dessa mål. Kopplat till klimatkrisen har riksdagen (2016) fattat beslut om ett klimatpolitiskt ramverk och mål om nettonollutsläpp 2045 med ett delmål 2030 för transportsektorn. Det finns en rad styrmedel som syftar till att styra mot målet.

Företagen har att följa nationella lagar och förordningar i de länder där de bedriver verksamhet. De förväntas agera på ett sätt som gynnar deras affärsverksamhet och kunder och som maximerar ägarnas avkastning. Detta omfattar en avvägning mellan kortsiktig vinst och vad som bedöms ge bäst fortsättningar och konkurrenskraft på lång sikt. Det långsiktiga strategiska arbetet bygger på bedömningar och antaganden om framtiden som per definition är osäkra. Utöver att förhålla sig till befintliga lagar och regelverk ingår också att planera för och ta höjd för regelförändringar i framtiden, tex exempelvis avseende klimatpolitiska styrmedel. Företagens strategiska planering underlättas av att regelverk inte ändras alltför frekvent utan att de är förutsägbara och att de långsiktiga spelreglerna är tydliga.

Staten har alltså ett ansvar för spelregler och företagen har ett ansvar för att hålla sig till dessa. Däremot är företagen fria att gå längre än vad lagen stipulerar. SBTI innebär som vi såg i förra kapitlet att företagen går före. Detta eftersom initiativet tar ansvar även för utsläpp utanför landets gränser och därmed bidrar till att uppnå Parisavtalets mål.

Klimatkrisen – ett resultat av marknadsmisslyckanden

Miljöproblem såsom klimatkrisen uppstår när marknadens aktörers (inklusive företagen) handlingar leder till långsiktiga situationer som inte är ekonomiskt effektiva för samhället i sin helhet. Ekonomen Nicolas Stern menade 2007 att klimtförändringar är ett resultat av det största marknadsmisslyckande som världen har sett. Tyvärr har detta marknadsmisslyckande fortfarande inte korrigerats. Enligt OECD är 60 procent av alla koldioxidutsläpp helt utan pris och bara 10 procent är prissatta till den nivå som uppskattas reflektera deras externa effekter (Financial Times 2023).

Det finns flera typer av marknadsmisslyckanden. Det kanske mest uppenbara kopplat till klimatkrisen är *negativa externa effekter*, i detta fall i form av växthusgaser. Negativa externa effekter syftar på en icke avsedd effekt som drabbar tredje part. Ett annat sätt att

beskriva externaliteter är att detta är en icke-prissatt aspekt av konsumtionen av en vara eller tjänst. Det vill säga, i priset för en vara ingår inte den totala kostnad som uppstår för hela samhället. En av flera tänkbara politiska åtgärder för att motverka negativa externaliteter är skatter.

Ett annat marknadsmisslyckande är *kollektiva varor*. Ekonomer anser generellt att en orsak till att marknadsmisslyckande uppstår är brister avseende äganderätter inklusive så kallade kollektiva varor. Kollektiva varor karaktäriseras av att det är praktiskt omöjligt att utestänga individer från att konsumera varan, så kallad icke-exkluderbarhet och att en individs konsumtion av varan inte påverkas av att ytterligare en person konsumerar den, så kallad icke-rivalitet. Klimatet (atmosfärens klimatreglering) är en kollektiv vara som ingen äger. Och dessutom en livsavgörande gemensam resurs. Klimatkrisen kompliceras av att växthusgaser påverkar klimatet globalt oavsett var de släpps ut och att många utsläpp är diffusa dvs kommer från många små utsläpp och inte bara några få stora vilket gör de svårare att reglera.

Ett annat marknadsmisslyckande som är relevant ur ett klimatperspektiv är "koordinationsproblem". Med koordinationsproblem avses problem att koordinera de åtgärder som måste ske och deras temporalitet dvs att de sker i rätt ordning.

Ett praktiskt exempel är energisystemet där enskilda aktörer kan ha viss rådighet över att installera vissa typer av energiproducerande enheter som solceller men där det krävs en koordinering för att åstadkomma ett effektivt system där överskott och underskott distribueras. Ett annat område är transporter där styrmedel som syftar till att minska bilresande kan hindras av att alternativa transporter inte finns tillgängliga. Elfordon löser vissa utmaningar men är beroende av laddinfrastruktur. Vid övergången från ett system till ett annat och ju snabbare det måste ske desto större behov av koordinering och dito risker för marknadsmisslyckanden.

Nära relaterat till koordinationsproblem är marknadsmisslyckandet asymmetrisk information dvs att en part har ett informationsövertag. Till exempel kan en aktör ha kunskap om en produkts klimatpåverkan medans kunden inte har samma information. Om informationen varit symmetrisk hade det eventuellt påverkat efterfrågan. Lagstiftning som syftar till ökad transparens syftar till att minska detta marknadsmisslyckande och har ökat på klimatområdet. SBTI bidrar till att minska detta marknadsmisslyckande, dels genom att företagen själva genom att analysera sina utsläpp ökar sin information om de negativa externa effekterna, dels genom att kommunicera dessa till externa aktörer. Vidare ökar transparensen om företagets utsläppsminskingsplaner.

Styrmedel har inte bara positiva effekter. När styrmedel införs leder det till så kallade dödviktsförluster dvs ökande kostnader för vissa aktörer som ett resultat av förändrade relativpriser jämfört med det tidigare läget. En skatt ger exempelvis intäkter till staten, samtidigt som det minskar konsument- och producentöverskottet. En subvention ökar både konsumentöverskottet och producentöverskottet men är en kostnad för staten. Dödviktsförlusten är den kvantitetsminskning eller kostnad som inte kompenseras av vare sig överskott eller skatteintäkter. På samhällsnivå är nyttan av att vidta klimatåtgärder stor och betydligt större än kostnaderna (Stern & Stiglitz 2023). Kostnader

och nyttor är dock ojämnt fördelade vilket bidrar till att många verksamma åtgärder möter motstånd.

4.2 Klimatpolitiska styrmedel

Staten verktyg för att åtgärda marknadsmisslyckanden är olika typer av styrmedel. Utmaningen är att hantera både kort och lång sikt och att väga olika målsättningar mot varandra samt att utforma styrmedlen på bästa sätt. Exempelvis Målet är att skapa så goda förutsättningar för innovation som möjligt samtidigt som risker och negativa effekter minimeras.

Fokus för utformning av klimatpolitiska styrmedel i Sverige har primärt varit måluppfyllelse och kostnadseffektivitet (NV och STEM 2009). Andra viktiga kriterier är fördelningspolitiska effekter och genomförbarhet. Traditionellt lyfts även förenligheten med grundläggande principer fram. Två sådana är att förorenaren ska betala (Polluter Pays Principle – PPP) och försiktighetsprincipen¹⁴.

Måluppfyllelse och kostnadseffektivitet

Måluppfyllelse eller miljöeffektivitet anger hur väl styrmedlet bidrar till att miljömålet i fråga uppnås. Kostnadseffektivitet avser kostnad för en minskad enhet av ett visst utsläpp. Ett styrmedel benämns ofta som "kostnadseffektivt" om det minskar utsläppen till en jämförelsevis låg kostnad. Ett annat mått är samhällsekonomisk nytta som kan skattas med hjälp av en kostnadsnyttoanalys där alla kända kostnader och nyttor analyseras och värderas. Ett styrmedel kan vara samhällsekonomiskt effektivt utan att nödvändigtvis vara det mest kostnadseffektiva – och tvärtom.

Fördelningspolitiska effekter

Med fördelningspolitiska effekter avses hur kostnader och nyttor för måluppfyllnad fördelas på olika aktörer. Traditionellt har tillämpning av PPP likställts med god fördelning (dvs. att förorenaren och inte de som lider skada får ta ekonomiskt ansvar). Ekonomisk teori förespråkar att fördelningseffekter hanteras separat och inte ingår i bedömningen av styrmedlets effektivitet. Kriteriet institutionell genomförbarhet är mångfacetterat men syftar till att ange möjligheten att i praktiken kunna införa styrmedlet som är tänkt i teorin. Försiktighetsprincipen innebär att åtgärder ska vidtas vid befarad allvarlig miljöpåverkan även om det råder vetenskaplig osäkerhet.

Både PPP och försiktighetsprincipen ingår i svensk lag och i EU:s fördrag. PPP antogs inom OECD redan 1972 i syfte att motverka att länder genom svagt miljöskydd försökte stärka sin inhemska industri på miljöns bekostnad. Samma år antogs Stockholmsdeklarationen på FN:s första miljökonferens (UNHCE). Deklarationens princip 21 anger att varje stat ska säkerställa att verksamheten inom landets gränser inte orsakar skada på miljön utanför landet. Principen är grundläggande för utvecklingen av den internationella miljörätten.

---

¹⁴ <https://www.government.se/government-policy/swedens-carbon-tax/swedens-carbon-tax/> (nerladdat 20240419)

Alla styrmedel medför utmaningar

Det finns både teoretisk kunskap och beprövad erfarenhet om hur olika typer av styrmedel fungerar. Det är dock många kriterier att ta hänsyn till och klimatkrisen visar att tillämpningen inte är enkel och har sina utmaningar.

Med en effektiv klimatomställning avses en omställning som når målen till lägsta kostnad. Detta uppnås ur ett teoretiskt perspektiv genom korrekt prissättning som leder till att negativa externa effekter internaliseras. En koldioxidskatt prissätter den negativa externa effekt som orsakar klimatuppvärmningen och leder till en kostnadseffektiv måluppfyllelse, givet att detta pris är detsamma för alla. Den teoretiska utmaningen med koldioxidskatten är att avgöra dess nivå för måluppfyllelse. Det kan lösas genom ett handelssystem för koldioxid ett så kallat *cap and trade*-system där politiken sätter taket för utsläpp och företagen sedan köper och handlar med utsläppsrätter. Systemet garanterar måluppfyllelsen och marknaden sätter priset. Såväl koldioxidskatt som handelssystem har dock i praktiken inte implementerats på ett kostnadseffektivt sätt. Båda metoderna har implementerats med diverse undantag där företag fått lägre koldioxidskatt och gratis utsläppsrätter. Dessa undantag har gjort att systemen inte är kostnadseffektiva (Tillväxtanalys (2014)).

4.3 Företags samhällsansvar och frivilliga initiativ

Företagen har som sagt dels att följa lagar och förordningar, dels valet att frivilligt gå längre än vad lagen kräver. Begreppet *corporate social responsibility* (CSR), eller företags samhällsansvar på svenska, avser det ansvar företag har för att förebygga, hantera och mildra negativa effekter av sin verksamhet inklusive inom den globala leveranskedjan.

EU-direktiv för hållbar utveckling

CSR-arbete har länge varit frivilligt men under de senaste åren har EU introducerat en blandning av frivilliga och obligatoriska åtgärder för att främja CSR och implementera FN:s 2030-agenda för hållbar utveckling.

Ett exempel är EU-direktivet Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)¹⁵ som är ny lagstiftning om icke-finansiell hållbarhetsrapportering. CSRD innebär skärpta krav, bland annat införs sanktioner mot företag som inte följer reglerna. Direktivet ställer dock endast krav på rapportering, inte på att företagen vidtar åtgärder för att t.ex. minska sin klimatpåverkan. Det gör däremot ett nytt direktiv om tillbörlig aktsamhet från miljöutskottet i EU-parlamentet: Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD). Lagförslaget ålägger stora företag att integrera tillbörlig aktsamhet genom att identifiera faktiska eller potentiella negativa konsekvenser för mänskliga rättigheter och miljön såsom till exempel barnarbete, utnyttjande av arbetare, luftföroreningar eller förlust av biologisk mångfald. Företagen ska inte bara identifiera dessa risker utan också förebygga och sätta stopp för eller minimera de faktiska konsekvenserna, inklusive omställningsplaner för sin klimatpåverkan. Förslaget har kritiserats av organisationen Svenskt Näringsliv som menar att direktivets krav på att tillgodose intressen hos andra än aktieägarna skapar en otydlighet.

---

¹⁵ https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en#legislation (Nerladdad 20240408)

Mjuk reglering har många fördelar, men nackdelar finns

Ett alternativ till "hårda" regleringar är s.k. mjuk reglering. Det innebär att frivilliga överenskommelser ersätter lagstiftning och tvingande regler (Tillväxtanalys 2022). Dessa kan initieras av staten eller av icke statliga organisationer. SBTI är ett exempel på ett frivilligt initiativ (mjuk reglering) inom klimatområdet (se kap 3).

En fördel med frivilliga initiativ är att det bygger på samarbete mellan en (potentiellt) bred grupp intressenter. Detta anses ge bättre incitament till innovation och entreprenörskap än vad traditionell reglering ger. Vidare framhålls att frivilliga regelverk kan tas fram och revideras förhållandevis snabbt. En annan fördel är att de kan spänna över en internationell kontext i större utsträckning än vad nationell lagstiftning förmår. Detta stämmer väl in på SBTI, som är gränsöverskridande.

Även om frivilliga åtaganden har flera fördelar identifierar forskningslitteraturen också ett antal nackdelar (Tillväxtanalys 2022). Dessa omfattar låg täckningsgrad, dvs. att endast de som vill gå före ansluter sig, samt bristande transparens, ansvarsutkrävande och inte minst upprätthållande.

Frivilliga åtaganden har inom miljöområdet använts relativt flitigt istället för hård lagstiftning. USA var tidigt ute och har använt metoden från 1980-talet och framåt. EU följde efter under 1990-talet och antalet frivilliga program har sedan dess ökat.

Blandade resultat av mjuk reglering

De utvärderingar som gjorts visar att resultaten är blandade (Tillväxtanalys 2022). En del av de förväntade fördelarna i form av lägre miljöpåverkan och lärande har infriats, men i lägre grad än vad man räknat med. Till fördelarna hör ökad flexibilitet som gynnar kreativitet och som i sin tur gör att företagen kan ta fram lösningar som levererar högre miljönytta än vad som krävs. Det har dock varit svårt att kvantifiera dessa effekter. De kollaborativa metoderna kan leda till samverkan, lärande och mer informerade beslut samt att det sker en förflyttning mot konsensus. Vi ser dock inget stöd i dessa studier för att så varit fallet. Svagheter som identifierats är att industrin och särskilt stora aktörer får relativt sett stor makt över de mål som sätts och att uppföljningen varit svag. Det har också visat sig att metoden inte skapat långsiktighet om vilka regler som ska gälla. Utöver dessa nackdelar om måluppfyllnad var programmen resurskrävande, när det gäller både tid och kostnader för alla inblandade.

SBTI hanterar flera av de nackdelar man identifierat med frivilliga initiativ genom sin struktur. Det erbjuder ett färdigt koncept vilket innebär att företagen inte själva behöver lägga ner tid på att engagera sig i och förhandla om regelverket. Viss grad av sanktioner är också inbyggda i modellen i form av krav på redovisning av växthusgasutsläpp varje år och att företag som inte lever upp till kraven utesluts. Akilleshälen är som för alla frivilliga initiativ att de är just frivilliga. Det innebär att det inte finns någon garanti för att företagen når sina mål, utan de är fria att lämna initiativet när dom vill.

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv finns det invändningar mot frivilliga initiativ då de bland annat på grund av koordinationsproblem kan leda till mindre effektiva åtgärder än t.ex. en koldioxidskatt. Empiriskt har vi dock redan noterat att statens implementering av koldioxidskatten inte heller gjorts på ett sätt som är kostnadseffektivt.

Upptäckning av sanktioner möjlig lösning

Frivilliga initiativ och självreglering är utöver de fördelar som nämnts ovan en nödvändighet då reglerare inte hinner med. En lösning för ökad måluppfyllelse som föreslagits är en modell där reglering och sanktioner trappas upp efter behov. Modellen illustreras av en pyramid med självreglering i botten och hård lagstiftning i toppen. Val av reglering bör enligt denna modell anpassas efter hur stora riskerna är. Inom flyget tas t.ex. inga risker utan branschen är omgiven av rigorösa regelverk.

4.4 Teori kontra praktik: styrmedlen har inte varit tillräckligt verksamma

Teorin indikerar att det mest samhällsekonomiskt effektiva är att staten implementerar styrmedel som är kostnadseffektiva och som skapar en jämn spelplan för företagen. Det gör i sin tur gör att företagen inte behöver vidta kompletterande frivilliga åtgärder. Detta gäller dock endast i en nationell kontext. Staten har endast rådighet över den nationella lagstiftningen och nationella styrmedel och kan därmed endast verka för att uppnå de nationella klimatmålen. En nationell klimatpolitik är inte den mest samhällsekonomiskt effektiva men att implementera effektiv global klimatpolitik har hittills inte varit möjligt. Empirin visar att staten inte vidtagit tillräckligt verksamma styrmedel. Klimatpolitiska rådet som är en del av Sverige klimatpolitiska ramverk har i uppdrag att årligen utvärdera regeringens klimatpolitik. Deras slutsats har 2019–2023 varit att utvecklingen går för långsamt och att takten måste öka (2019), att befintlig politik inte räcker (2020), att utsläppsminskningarna temporärt var betydande men med obetydliga effekter på möjligheterna att nå klimatmålen (2021), att klimatomställningen nått en ny mognad men måste accelerera (2022), att EU håller kursen och ökat tempot men Sverige tappat styrfart (2023). Klimatpolitiska rådets senaste rapport drar slutsatsen att utvecklingen nu går i fel riktning med ökade utsläpp som inte når målen (2024).

Erfarenheten visar också att de styrmedel som beslutas om inte implementerats på ett sätt som bevarat deras kostnadseffektivitet t.ex. genom att ge olika sektorer olika skatteundantag (Tillväxtanalys 2014).

Frivilliga initiativ har fördelar på en global marknad

Företagen å sin sida verkar på en global marknad och har att hantera lagar och regler i alla de olika länder där de är verksamma. De har också att ta hänsyn till efterfrågan från investerare och kunder och behöver i sin strategiska planering ta höjd för förväntade förändringar av policy. Att SBTI attraherat ett så stort antal företag visar att företagen i dagsläget ser detta initiativ som en värdefull metod för en konkurrenskraftig omställning.

Erfarenheter från decennier av klimatpolitik visar att politiken inte lyckats implementera verksamma styrmedel och skapa en incitamentsstruktur som leder mot målen. Detta öppnar för att alternativ såsom SBTI kan vara en väg framåt.

5. Sammanfattande slutsatser

I denna rapport inom ramprojektet "Företagens strategiska hållbarhetsarbete" har vi utifrån publicerade delstudier analyserat ramprojektets frågeställningar:

- Bidrar det frivilliga initiativet SBTI till en klimatomställning i linje med klimatmålen?
- Vilken roll har staten för att ett frivilligt initiativ såsom SBTI ska bidra till en verksam och konkurrenskraftig klimatomställning?

Här sammanfattar vi de slutsatser vi har dragit av vår analys, som vi redovisat i föregående kapitel. Sammanfattningsvis indikerar vår analys att SBTI har potential att bidra till att öka takten på klimatomställningen, givet att företagen håller fast vid sitt deltagande i SBTI och att målen realiseras. Dels genom att mobilisera företagens omställning inom ramen för Sveriges och EU klimatmål, dels genom att utöver detta genomföra betydligt större åtgärder inom företagens hela värdekedja genom de så kallade scope 3-utsläppen. Akilleshälen är dock initiativets frivillighet. Utan fortsatt omställningstryck i Sverige, EU och globalt riskeras företagens uthållighet och vilja att fullfölja sitt åtagande.

På frågan om vilken roll staten har för att ett frivilligt initiativ såsom SBTI ska bidra till en verksam och konkurrenskraftig klimatomställning är slutsatsen tydlig. Staten har en viktig roll att spela då företagen har begränsad rådighet över vissa faktorer som är viktiga för deras förutsättningar att gå i mål.

Ur ett teoretiskt perspektiv finns effektiva lösningar (en global koldioxidskatt) som minskar behovet av frivilliga initiativ. SBTI kompletterar dock snarare statlig klimatpolitik genom att hjälpa företagen att förstå vad de behöver göra för att vara i linje med de politiska klimatmålen. Praktik och erfarenhet visar också att den top-down orienterad klimatpolitik inte lyckats implementera tillräckligt verksamma styrmedel vilket öppnar för att alternativ såsom SBTI kan vara en väg framåt.

SBTI:s muskler är betydande

SBTI har i sin konstruktion potentiellt betydande klimatomskler. Detta då metodiken omfattar alla växthusgaser och ställer krav på att företagen tar ansvar för hela värdekedjan inklusive användarfasen (Tillväxtanalys 2023). Detta innebär dels att företagens ansvar sträcker sig utanför landets gränser, dels att företagens ansvar för olika produktionssteg överlappar då ett företags scope 3-utsläpp är ett annat företags scope 1-utsläpp (se kap. 2). Designen gör att företagen har starka incitament att samverka för att få ner utsläppen och att SBTI-företagen tar ett globalt ansvar. I praktiken noterar vi att initiativet inte bara har potential utan också haft en snabb tillväxt de senaste åren. SBTI har på ett fåtal år kommit att attrahera ett betydande antal företag, både i Sverige och internationellt. Antalet ser ut att fortsätta växa, eftersom många företag köar för att få sina klimatmål validerade. Dessutom är de företag som går med i huvudsak stora, vilket innebär att SBTI-företag utgör en betydande andel av näringslivets förädlingsvärde. 2022 utgjorde SBTI-företag 14 procent av svenska näringslivets förädlingsvärde. Sedan dess har antalet SBTI-företag fördubblats. Motsvarande utveckling sker globalt där SBTI-företag står för över en tredjedel (34 procent) av världsekonomin mätt som börsvärde (SBTI, 2023). Vår analys visar vidare att de svenska SBTI-företagens ansvar omfattar

växthusgasutsläpp som vida överstiger Sveriges territoriella utsläpp och vars samhällsekonomiska värde är betydande.

Initiativets ambitioner är linjerade med klimatmålen

SBTI-ramverket och dess klimatmål är utvecklat för att nå Parisavtalets mål. Det är dessutom väl lämpat för att uppfylla EU:s krav i CSRD, enligt en nyligen publicerad analys (WWF, 2024). Ramverket och dess metoder tillämpas på de företag som ansluter sig. Det innebär att de kommer att bidra med sin del av klimatåtagandet, givet att de fullföljer sitt åtagande. Vi noterade i delstudie ett att vissa av företagens målnivåer inte var tillräckligt ambitiösa (Tillväxtanalys 2023a). Dessa företag kommer enligt SBTI-regelverket att behöva minska sina utsläpp i snabbare takt.

Målgången är beroende av ett fortsatt omställningstryck

Målgången är initiativets akilleshäla. Eftersom initiativet är frivilligt kan företagen välja att gå ur om det visar sig kostsamt och svårt att nå uppsatta mål. Huruvida företagen hittills minskat sina utsläpp i linje med sina åtaganden har vi inte kunnat utvärdera. Det beror på att initiativet är relativt nytt (från 2015) och företagen som anslutit sig har gjort det relativt nyligen (Tillväxtanalys 2023 a). En forskningslitteraturöversikt av Bjørn et al. (2022) kommer dock fram till att SBTI-deltagande innebär ökade klimatåtgärder.

Enkätvar från och rundabordssamtal med svenska SBTI-företag indikerar att företagens möjligheter nå sina delmål och långsiktiga mål beror på en mängd faktorer. Vissa faktorer har de själva rådighet över, andra ligger utanför deras rådighet.

Faktorer de själva anser sig ha rådighet över är det företagsinterna arbetet, att leda omställningsarbetet, förankra och utbilda den egna personalen, identifiera utsläppsminskingsstrategier och genomföra dessa samt att ställa krav på och stödja underleverantörer och kunder (Tillväxtanalys 2023 c).

Faktorer som de inte har rådighet över är främst omställningstrycket i samhället som är en förutsättning för att deras klimatarbete ska löna sig (Tillväxtanalys 2023 c). Detta är ett område där de menar att politiken är avgörande. Andra faktorer som kan hindra deras klimatarbete är händelser i omvärlden som gör att klimatmålen får lägre prioritet.

Företagen efterfrågar en tydlig klimatpolitik där klimatmålen ligger fast. De vill se styrmedel som styr mot målet. De säger sig vara i behov av ett omställningstryck i Sverige och internationellt.

Analysen av finansmarknadens värdering gav ett signifikant positivt resultat. SBTI-validerade aktier har en högre riskjusterad avkastning (Löof et al. 2023). Så länge detta resultat håller i sig stödjer det företagens förutsättningar till en konkurrenskraftig omställning. Huruvida det håller i sig beror också på omställningstrycket nationellt och i än högre grad internationellt.

Företag och stat i samverkan

Ur ett teoretiskt perspektiv skulle det mest kostnadseffektiva styrmedlet sannolikt vara en global koldioxidskatt på en nivå som gör att utsläppen fasas ut i linje med klimatmålen. Detta har dock visat sig svårt. Där koldioxidskatt eller handelssystem införts har man gjort betydande avsteg från vad som är kostnadseffektivt. Det beror på

att det stött på motstånd från företag som menat att det hotat deras internationella konkurrenskraft. Utsläppsminskningarna går för långsamt både i Sverige, inom EU och internationellt.

Eftersom klimatkrisen är ett globalt problem kan det heller inte lösas enbart med nationell klimatpolitik och inte heller genom ett EU-samarbete.

Företags strategiska hållbarhetsarbete har flera komponenter och motiv. Företagsledningen arbetar för sina ägares ekonomiska intressen och styrs i hög grad av kortsiktiga ekonomiska intressen. Detta innebär dock inte att kortsiktiga ekonomiska motiv måste eller bör prioriteras. Kortsiktig vinst kan få stå tillbaka för strategiska investeringar om dessa bedöms vara lönsamma på sikt. Ju längre tidshorisont som krävs för att räkna hem en investering desto större är dock osäkerheterna och riskerna.

Klimatfrågan ställer krav på både kortsiktiga utsläppsminskningar och nettonollutsläpp senast 2050. För de flesta företag innebär dessa mål enligt deras egna utsagor möjligheter men också betydande investeringar och förändringar av deras affärsmodell. Dessa åtgärder är kostsamma. SBTI-företagen efterfrågar därför i enkätsvar och vid rundabordssamtal långsiktiga spelregler samt att politiken bidrar med ett omställningstryck. Med omställningstryck avses en politik som håller fast vid klimatmålen, som implementerar styrmedel som styr mot målen och som skapar en incitamentsstruktur som premierar företag som producerar klimatsmarta produkter och tjänster. Utan en politik som stödjer omställningen hotas företagets uthållighet.

En del av SBTI-företagen har viss rådighet över tillgången till förnybar, fossilfri energi eftersom de kan investera i egna solceller och i viss utsträckning i vindkraft. Utbyggnaden av mer storskalig fossilfri energi är dock beroende av statliga regelverk och incitament. Likaså är företagen beroende av att ha tillgång till hållbara transporter där rådigheten också är begränsad utifrån företagets perspektiv, t.ex. järnvägsinfrastrukturen.

Både stat och företag har ett ansvar

En effektiv marknad förutsätter tydliga, långsiktigt stabila spelregler som minimerar marknadsmisslyckanden. Såväl stat som företag har ett ansvar. På en dynamisk marknad med teknisk utveckling och där forskningen och kunskapen om olika risker utvecklas över tid krävs ständiga justeringar av regelverk för att förhindra och åtgärda marknadsmisslyckanden. I denna process spelar både regleringar och andra hårda styrmedel en viktig roll men även frivilliga initiativ kan som vi sett erbjuda fördelar. Vi kan konstatera att klimatkrisen inte hanteras effektivt. Det har lett till att marknadsmisslyckandet vuxit i omfattning vilket gör det extra utmanande att hantera. Att det frivilliga initiativet attraherat så många och stora företag och att det fortsätter att växa tyder på att det finns en vilja att ställa om och att hållbarhet ses som en strategisk nytta.

SBTI bidrar till att åtgärda marknadsmisslyckanden

Frivilliga initiativ kan innebära minskad effektivitet i klimatomställningen genom att företagen t.ex. vidtar åtgärder som inte är kostnadseffektiva.

SBTI är dock inte ett alternativ till klimatpolitiska styrmedel. På så sätt skiljer det sig från frivilliga initiativ där "mjuk lagstiftning" ersatt hård reglering. SBTI ansluter sig till de klimatmål som politiken beslutat om genom Parisavtalet och ligger nära de svenska klimatmålen.

SBTI bidrar till att internalisera negativa externa effekter på den nivå som krävs för att nå de politiskt beslutade målen. Genom att SBTI omfattar företagens hela värdekedja hanteras problemet bortom det nationella målet. Företagen samverkar kring den kollektiva vara som atmosfärens klimatreglering innebär. SBTI bidrar till att minska marknadsmisslyckandet asymmetrisk information på två sätt: dels genom att företagen får verktyg att inventera sina utsläpp i värdekedjan, dels genom att företagen i och med sitt engagemang är transparenta med sina klimatåtgärder gentemot investerare, staten och kunder. SBTI prissätter inte utsläpp och tillämpar inte något handelssystem med tak för utsläppen. Men genom att ställa krav på utsläppsminskningar som är i linje med Parisavtalets mål samtidigt som de kortsiktiga målen har viss flexibilitet skapas en utsläppsminskingsregim som liknar den som ett pris på utsläpp skulle ge.

Det finns en del andra nackdelar med frivilliga initiativ som SBTI inte dras med. Företag som går med behöver inte delta i processen att ta fram och förhandla om regelverket utan detta finns redan på plats. Detta minskar företagets transaktionskostnader. SBTI har krav på årlig redovisning av hur arbetet mot målen går genom att företagen ska redovisa sina utsläpp (scope 1–3), något en del frivilliga initiativ saknat. Vidare finns vissa grundläggande sanktioner på plats mot företag som inte följer reglerna så till vida att de då måste lämna initiativet.

6. Reflektioner och policyimplikationer

Det är i det närmaste häpnadsväckande att ett internationellt klimatinitiativ med så rigorösa metoder och ambitiösa mål kommit att attrahera en så stor mängd företag. Initiativet har haft en kraftig tillväxt de senaste åren, trots ekonomiskt tuffa tider med inflation och geopolitiska risker.

Enkätsvaren indikerar att företagens motiv är att klimatansvar i dag premieras av investerare, kunder och den egna personalen. Företagen förväntar sig att klimatansvar kommer att vara en konkurrensfördel i framtiden. Det långsiktiga strategiska arbetet bygger på en förväntan om att klimatpolitiken kommer bli att mer rigorös och att klimatmålen ligger fast.

Utvärderingar av tidigare initiativ av detta slag som bygger på frivillig grund visar dock att de är bräckliga och har låg måleffektivitet; de fallerar ofta. Politiken har sannolikt allt att vinna på att det inte sker, eftersom det skulle ställa krav på mer rigorösa styrmedel vilket möter motstånd. Den omställning som kan ske utan piskor är att föredra för alla inblandade. Vi drar slutsatsen att företag och stat behöver växeltra och samverka för en verksam och effektiv klimatomställning.

Enkät svar och rundabordsamtal visar vad företagen har för önskemål gentemot politiken. Respondenterna efterfrågar:

- långsiktigt stabila spelregler
- att klimatmålen ligger fast
- att styrmedel implementeras som styr mot dessa mål så att företagens klimatarbete premieras
- att staten stöttar investeringar i en grön infrastruktur, dvs. gröna transporter och fossilfri och förnybar energi
- att staten verkar för en verksam och effektiv klimatpolitik internationellt

Syftet med studien har inte varit att analysera hur staten mer specifikt kan stödja företagets frivilliga strategiska arbete eller om detta ens är något staten bör göra. Analysen visar dock att företagets frivilliga klimatarbete har potential att generera stora samhällsliga nyttor. Men att det för att dessa nyttor ska realiseras krävs statliga åtgärder, att klimatmålen ligger fast och att det skapas en incitamentsstruktur som styr mot målen samt satsningar på den gröna infrastrukturen.

Frågor att studera vidare är bland annat företagsinterna hinder för klimatomställning och vad som motiverat företag som lämnat initiativet. Det är inte så många i Sverige som har gjort det, men internationellt bör det finnas tillräckligt många för att en analys ska ge värdefull information. Ytterligare frågor att studera är kostnader och nyttor för företag som genomför utsläppsminskningar ner till nettonoll. Vilka åtgärder är/har varit/ förväntas vara viktigast? Sist men inte minst så blir det intressant att följa och utvärdera SBTI-företagens utsläppsminskningar jämfört med en kontrollgrupp om några år när det finns tillräckligt med data - först då kan SBTI utvärderas skarpt.

Referenser

Biden J. Executive order on climate-related financial risk. May 20th, 2021. Presidential Actions. The White House; 2021. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/11/10/fact-sheet-biden-harris-administration-proposes-plan-to-protect-federal-supply-chain-from-climate-related-risks/> (hämtad 240306)

Bjørn, A., Tilsted, J.P., Addas, A. et al. Can Science-Based Targets Make the Private Sector Paris-Aligned? A Review of the Emerging Evidence. *Curr Clim Change Rep* 8, 53–69 (2022). <https://doi.org/10.1007/s40641-022-00182-w>

EU TEG. TEG final report on climate benchmarks and benchmarks' ESG disclosure. EU Technical Expert Group on sustainable finance; 2019. file:///C:/Users/Eva.alfredsson/Desktop/190930-sustainable-finance-teg-final-report-climate-benchmarks-and-disclosures_en.pdf (hämtad 240306)

IPCC, 2021: Summary for Policymakers. In: *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [Masson-Delmotte, V., P. Zhai, A. Pirani, S.L. Connors, C. Péan, S. Berger, N. Caud, Y. Chen, L. Goldfarb, M.I. Gomis, M. Huang, K. Leitzell, E. Lonnoy, J.B.R. Matthews, T.K. Maycock, T. Waterfield, O. Yelekçi, R. Yu, and B. Zhou (eds.)]. In Press.

Klimatpolitiska rådets Årsrapport (2019). Rapport nr 2.

Klimatpolitiska rådets Årsrapport (2020). Rapport nr 3.

Klimatpolitiska rådets Årsrapport (2021). Rapport nr 4.

Klimatpolitiska rådets Årsrapport (2022). Rapport nr 5.

Klimatpolitiska rådets Årsrapport (2023). Rapport nr 6.

Klimatpolitiska rådets Årsrapport (2024). Rapport nr 7.

Plantinga, A., & Scholtens, B. (2021). The financial impact of fossil fuel divestment. *Climate Policy*, 21(1), 107–119. <https://doi.org/10.1080/14693062.2020.1806020>

Rennert, K., Errickson, F., Prest, B.C. *et al.* Comprehensive evidence implies a higher social cost of CO₂. *Nature* 610, 687–692 (2022). <https://doi.org/10.1038/s41586-022-05224-9>

SBTI, (2023) SBTI monitoring report 2022, Looking back at 2022 and moving forward to 2023 and beyond.

Stern, N., & Stiglitz, J. E. (2023). Climate change and growth. *Industrial and Corporate Change*, 32(2), 277–303. <https://doi.org/10.1093/icc/dtad008>

Tillväxtanalys (2014) Styrmedel för en klimatomställning av näringslivet – Kartläggning av det klimatpolitiska ramverket. Rapport 2014:10.

Tillväxtanalys, (2023a), SBTI och det svenska näringslivets klimatomställning. PM 2023:03.

Tillväxtanalys (2023b), SBTI emission targets and risk adjusted portfolio return. WP 2023:03.

Tillväxtanalys, (2023c), En konkurrenskraftig klimatomställning – SBTI-företagens perspektiv. Rapport 2023:20.

Tillväxtanalys, (2022), Utmaningar vid reglering av teknisk innovation – möjliga policyåtgärder. Rapport 2022:04.

WWF, (2024), Corporate Climate Targets – ensuring the credibility of EU-regulated commitments, February 2024.

Tillväxtanalys
Studentplan 3, 831 40 Östersund
Telefon: 010-447 44 00
E-post: info@tillvaxtanalys.se
Webb: www.tillvaxtanalys.se